

СРАВНЕНИЯТА В БЪЛГАРСКИЯ И АНГЛИЙСКИЯ ЕЗИК

Борян Янев. Образните сравнения с антропоцентричен характер в българския и английския език (изследване и речник). Пловдив: Университетско издателство „Паисий Хилендарски“, 2013, 369 стр., ISBN 978-954-423-870-4.

Стефка Георгиева

Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

Монографията на доц. д-р Борян Янев е оригинално и актуално в контекста на съвременните лингвистични и методични разработки изследване. Написана е в духа на неохумболтианството и лингвокултурологията в пресечните ѝ точки с когнитивната лингвистика. Базира се върху възгледите за езика като когнитивен механизъм за усвояване на действителността от човека и инструмент за съхраняване на универсални и специфични културни контексти и ценности, които ни позволяват да изградим определено разбиране за света и за мястото ни в него. Тя е посветена на лингвокултурологичния концепт „сравнение“ като особено представителна форма за изразяване на човешкото познание (човешката когниция) и разкриването на човека като основен социален фактор, притежаващ умениято „език“ като външна граница на мисълта във възможно най-висшия и обобщен модел на символна перформация.

Авторът е избрал съпоставка на образните сравнения в два флективни и аналитични индоевропейски езика – един славянски (български) и един германски (английски), които в хипотезата на изследователския концепт имат различна културологична, историческа и аксиологическа същност. Доц. Б. Янев се е спрял на българския с оглед на това, че е роден и че липсват съвременни проучвания на компаративните структури с оглед на тяхното металингвистично съдържание, семиотичната образност и асоциативната когниция. Съществуващите изследвания, отнасящи се към устойчивите сравнения,

са твърде малко и са свързани с изследване на структурата на сравненията, с еднотипните синтактични модели, като изследователите ги причисляват към фразеологичните фондове на езиците.

Английският език е избран не само с оглед на факта, че е т.нар. лингва франка на съвременния свят и модерното време, но и поради факта, че е сравнително консервативен в развитието си (смята се, че не търпи промени от XVI век насам). Т.е. в английския език и с по-големи надежди се търси съвременното неохумболтианство – собствена картина на света с понятие и менталистични форми, резултат от специфичен гносеологически подход.

Справедливо и новаторско е твърдението на Б. Янев, че сравненията са начин за опознаване на действителността, те не биха могли да бъдат застинали фразеологични структури и дори в отделни случаи да са възпроизводими, те са актуални откъм своята когниция и номинация. Той предлага нов ракурс за наблюдение върху същността на тези, от една страна, еднотипно формирани, а от друга – семантично и семиотично твърде разнохарактерни и динамични компаративни структури и ги изследва като обекти на когнитивната лингвистика.

В основата на изследването авторът поставя проблема за антропоцентризма, който е и най-важният (лингво)културологичен проблем и производната на него аксиологичност. Той изследва тематичните групи на устойчивите сравнения, като ги разглежда от два аспекта на човешката екзистенция – физическия и психическия.

В работата си Борян Янев доказва, че устойчивостта (колкото и да е относителна към гъвкавия спрямо новите реалии и ценности модели език) в определени случаи е налице, но като цяло е много условна. Образните сравнения са разгледани като факти на езика и факти на речта. За разлика от фразеологизмите при образните сравнения семантичната цялост се постига в комуникативния акт (т.е. на синтактично ниво), а не в метафорично, преобразувано преназоваване. Обектът не се преназовава, а се сравнява, което означава, че компонентите на сравнението не се делексикализират, те запазват семантиката си. Докато при фразеологизмите структурите са неопределен брой, разнообразни и често уникални, то при сравненията структурата е строго двукомпонентна (както оригинално въвежда авторът: тематична част – признак, рематична част – образ). В работата е разгледан подробно и въпросът за параметрите на рематичната част, т.е. видовете образи, с които се асоциира антропоцентричността на българите и англичаните, и техните характеристики. Специално внимание е обърнато на анималистичния компаратум като най-активен в асоциативните практики на носителите на конкретните езици, тъй като животните са най-близко в бита до човека.

Авторът е въвел нов модел на анализ, според който образът не се изследва като част на речта, а като моно-, би- или полилексемен компаратум с пре- или

постпозитивен атрибут. Всички типове сравнения са въведени във вид на формула-образец. Илюстрираните сравнения са разпределени в четири групи, в които се засичат две изследователски категории – *логичност* – *алогичност* и *устойчивост* – *оказионалност* (терминът *оказионалност* всъщност е в друга плоскост и оказионализмите не се фиксират в лексикографските източници, т.е. това са думи, които се използват само в условията на определен контекст. Въпреки това употребата му в духа на разглежданата монография е логичен и добре аргументиран).

Следващите глави са съсредоточени върху образните сравнения в двата езика, разкриващи физическите и психическите характеристики на личността. Направени са анализи на образите към всеки конкретен признак в двата езика. Психическите характеристики са разделени условно на две големи групи – *свойства на характера и темперамента* и *умствени и интелектуални свойства*. Образите са обособени като позитивни и негативни. Физическите характеристики са разделени на *външни признаци на личността*, *физически състояния* и *динамични физически признаци*.

Специално внимание е обърнато на образите от вербалния свят на българина, тъй като речевата дейност е основен показател на когнитивните процеси и е съвкупност от физически, физиологически и психически особености. Доц. Б. Янев е направил извода, че светът е изключително пъстр и креативен и е основно доказателство за неограничените параметри на образността в рамките на компаративните структури, които човекът произвежда.

Новаторски е разгледан илюстративният материал в главата, посветена на експресивните алогизми („*Експресивните алогизми сред българските и английските образни сравнения, разкриващи физическите и психическите характеристики на личността*“). Авторът ги изследва като отделна субкатегория, която е изградена на базата на още един допълнителен признак – антиномията, като изразител на антонимна на формалния признак семантика. Тук е засегнат подробно и принципният въпрос за допълнителния атрибут в характера на образното сравнение, който доста често е носителят на експресивната алогичност (иронията).

Всички образи са отразени в коректни таблици и диаграми.

Особено внимание заслужава втората част от монографията – речниковата част. В нея са представени ексцерпирани от над 30 специално подбрани лексикографски и медийни източника 6148 образни сравнения в българския и английския език. След изключително прецизно направения сравнителен анализ на илюстративния материал сравненията са разделени на две групи: тъждествени или сходни изрази в българския и английския език и аналогични (но не идентични) съответствия. Отбелязани са и експресивните алогизми. Речникът е изграден на т.нар. колокативен принцип. Удивителна е пълнотата на ексцерпцията и подбора на изрази по строго определени критерии.

И тази книга на младия талантлив учен Борян Янев е написана новаторски, на много добър и достъпен за разбиране научен език и стил. Тя може да бъде полезна както за специалистите по сравнително езикознание, за младите учени, за докторанти, така и за широк кръг от читатели, които се интересуват от проблемите на езика и връзката им с човешкото мислене и културата на социума.

COMPARISONS IN BULGARIAN AND ENGLISH LANGUAGE

✉ **Prof. Dr. Stefka Georgieva**
University of Plovdiv
24, Tzar Asen Str.
Plovdiv, Bulgaria